

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI TI

FILOZOFIJA

DRŽAVNA MATURA

šk. god. 2022./2023.

Ispitna knjižica 1

FIL.56.HR.R.K1.16

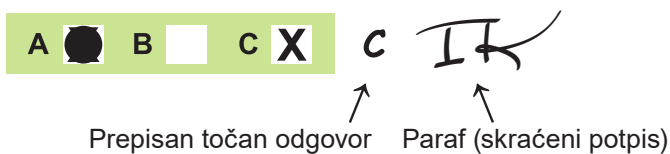

53246

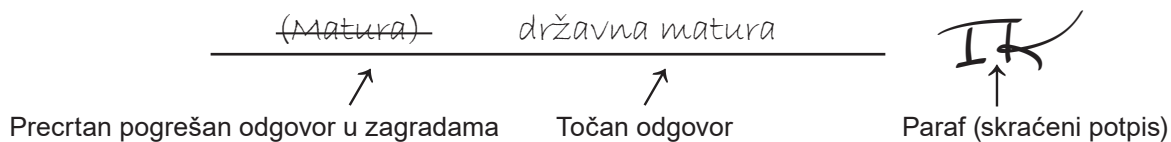
Način označavanja odgovora na listu za odgovore:

Način ispravljanja pogrešaka na listu za odgovore:

Način ispravljanja pogrešaka u ispitnoj knjižici:

OPĆE UPUTE

Pozorno pročitajte sve upute i slijedite ih.

Ne okrećite stranicu i ne rješavajte zadatke dok to ne odobri voditelj ispitne prostorije.

Nalijepite identifikacijske naljepnice na sve ispitne materijale koje ste dobili u sigurnosnoj vrećici.

Ispit traje **150** minuta bez stanke.

Zadatci se nalaze u dvjema ispitnim knjižicama. Redoslijed rješavanja birajte sami.

Dobro rasporedite vrijeme kako biste mogli riješiti sve zadatke.

Ispred svake skupine zadataka uputa je za rješavanje. Pozorno je pročitajte.

Možete pisati po listu za koncept, ali se njegov sadržaj neće bodovati.

Na 2. stranici ove ispitne knjižice prikazan je način označavanja odgovora i načini ispravljanja pogrešaka. Pri ispravljanju pogrešaka potrebno je staviti paraf (isključivo skraćeni potpis, a ne puno ime i prezime).

Upotrebljavajte isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

Kada riješite zadatke, provjerite odgovore.

Želimo Vam mnogo uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima 16 stranica, od toga 4 prazne.

I. Zadatci višestrukoga izbora

U sljedećim zadacima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.
Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.
Točan odgovor donosi jedan bod.

1. Kako se naziva filozofska disciplina koja propituje probleme postojanja i ustrojstva zbilje?

- A. etika
- B. estetika
- C. ontologija
- D. gnoseologija

(1 bod)

2. Koji od navedenih pojmova **ne pripada** Aristotelovim kategorijama ili najvišim rodovima?

- A. relacija
- B. kvaliteta
- C. dijalektika
- D. supstancija

(1 bod)

3. Koji je spoznajno-teorijski pravac zastupao i sustavno razvijao John Locke?

- A. kriticizam
- B. empirizam
- C. skepticizam
- D. racionalizam

(1 bod)

4. Pozorno pročitajte iskaz.

Ptica na stijeni bijele je boje.

Kojoj vrsti sudova prema Immanuelu Kantu pripada navedeni iskaz?

- A. analitičkim apriornim sudovima
- B. sintetičkim apriornim sudovima
- C. analitičkim aposteriornim sudovima
- D. sintetičkim aposteriornim sudovima

(1 bod)

5. Kako se naziva vrsta etike koja propisuje univerzalna načela ili načine moralnoga djelovanja koji vrijede za sve ljude?

- A. metaetika
- B. normativna etika
- C. deskriptivna etika
- D. profesionalna etika

(1 bod)

6. Prema kojemu se od navedenih kriterija prosuđivanja ispravnosti moralnoga djelovanja utilitaristička etika Johna S. Milla razlikuje od hedonističkoga utilitarizma J. Benthama?

- A. prema trajanju ugone
- B. prema kvaliteti ugone
- C. prema kvantiteti ugone
- D. prema izvjesnosti ugone

(1 bod)

7. Što je prema Kantovoj etici nužan uvjet koji trebaju zadovoljiti subjektivne maksime da bi bile priznate kao opravdani moralni zahtjevi?

- A. korisnost
- B. izvornost
- C. poopćivost
- D. popularnost

(1 bod)

Filozofija

8. Koji pojam u filozofiji politike Jeana J. Rousseaua označava očitovanje suverene volje?

- A. volja svih
- B. opća volja
- C. dobra volja
- D. pojedinačna volja

(1 bod)

9. Kako se naziva moralna i politička vrednota uzajamne potpore i podrške potrebitima kojom se pokazuje da njihova trenutačna nevolja nije samo i jedino njihov problem?

- A. legitimnost
- B. patriotizam
- C. solidarnost
- D. konformizam

(1 bod)

10. Što je prema kontraktualističkim teorijama ili teorijama društvenoga ugovora temeljno načelo opravdanja političkoga poretka?

- A. prisila drugih
- B. božja providnost
- C. osobni pristanak
- D. prirodnost poretka

(1 bod)

II. Zadatci povezivanja

U sljedećim zadacima **svaki** sadržaj označen brojem povežite **samo s jednim** odgovarajućim sadržajem koji je označen slovom.

Dva sadržaja označena slovom ne mogu se povezati.

Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Svaki točan odgovor donosi jedan bod.

11. Svaki navedeni ontološki pojam povežite s odgovarajućim značenjem.

1. determinizam
2. hilemorfizam
3. teleologija
4. panteizam

- A. stajalište prema kojemu egzistencija prethodi esenciji
- B. stajalište prema kojemu su Bog i priroda istovjetni
- C. stajalište prema kojemu svaki događaj ima nužan uzrok u prethodnome stanju stvari
- D. stajalište prema kojemu je svijet u cjelini sačinjen ili svodiv na materiju ili fizikalne procese
- E. stajalište prema kojemu svako biće ima određenu svrhu u skladnoj cjelini svijeta
- F. stajalište prema kojemu je svako pojedinačno biće jedinstvo materije i forme

(1 bod)

Filozofija

12. Svakoga navedenoga filozofa povežite s karakterističnom tvrdnjom njegova spoznajno-teorijskoga učenja.

1. David Hume
2. George Berkeley
3. Immanuel Kant
4. René Descartes

- A. *Bez osjetilnosti ne bi nam bio dan ni jedan predmet, a bez razuma ne bi se ni jedan pomišljao. Misli bez sadržaja su prazne, zorovi bez pojmova su slijepi.*
- B. *Čovjek je mjera svih stvari, onih koje jesu da jesu, onih koje nisu da nisu.*
- C. *Jer što se tiče onoga što se govori o apsolutnom postojanju nemislećih stvari, neovisno o tome jesu li opažene, to se čini potpuno nerazumljivo. Njihovo esse jest percipi.*
- D. *Budući da je duša, besmrtna i mnogo puta rođena, vidjela sve stvari koje postoje ovdje i u podzemnom svijetu, (...) ne treba se čuditi što se može prisjetiti kreposti i svega ostaloga što je već ranije znala.*
- E. *I budući da mi je bilo jasno da je ova istina mislim, dakle jesam tako čvrsta i tako pouzdana da je ni najpretjeranije pretpostavke skeptika nisu u stanju uzdrmati, prosudio sam da je bez pomišljanja mogu prihvatiti kao prvo načelo filozofije koju sam tražio.*
- F. *Kad se pita koja je priroda svih naših zaključivanja o činjenicama, čini se da je pravi odgovor da se ona temelji na odnosu uzroka i posljedice. A kad se pita što je temelj svih naših zaključivanja i zaključaka o tom odnosu, može se odgovoriti jednom riječju: iskustvo.*

(1 bod)

III. Zadatci kratkoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom).
Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ovoj ispitnoj knjižici.
Svaki točan odgovor donosi jedan bod.

13. Koji filozofski pojam označava ono po čemu je biće upravo takvo kakvo jest, a ne neko drugo biće?

(1 bod)

14. Pozorno pročitajte iskaz.

Pojam voće je samo riječ kojoj ne odgovara nikakav sadržaj u stvarima. Postoje samo pojedinačne stvari kao što su jabuke, kruške, šljive.

Kako se prema srednjovjekovnoj raspravi o univerzalijama ili ontološkome odnosu općega i pojedinačnoga naziva stajalište sadržano u navedenome iskazu?

(1 bod)

15. Kako se naziva spoznajno-teorijski pojam koji nasuprot mnijenju označava istinito i opravdano vjerovanje?

(1 bod)

Filozofija

16. Pozorno pročitajte iskaz.

Zbog toga što sunce sija, istina je kad kažem da sunce sija.

Kako se naziva teorija istine prema kojoj je navedeni iskaz istinit?

(1 bod)

17. Kako se u etici i u svakodnevnome govoru označava subjektivna moralna svijest kojom se prosuđuje vlastito djelovanje te shodno tomu osjeća grižnja ili ponos?

(1 bod)

18. Kako se naziva moralna i politička vrednota prema kojoj se podjela zajednički stvorenih dobara, među ljudima približno jednakih mogućnosti i potreba, treba prije svega voditi načelom razmjernosti u zaslugama?

(1 bod)

IV. Zadatci produženoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak.

Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ovoj ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan, dva ili tri boda.

- 19.** Ukratko objasnite kriterije etičkoga prosuđivanja moralnoga djelovanja prema etici vrлина, deontološkoj etici i konzekvencionalističkoj etici.

1. etika vrлина: _____

(1 bod)

2. deontološka etika: _____

(1 bod)

3. konzekvencionalistička etika: _____

(1 bod)

Filozofija

20. Ukratko objasnite tri specifična obilježja liberalno-demokratskoga političkog poretka.

1. prvo obilježje: _____

(1 bod)

2. drugo obilježje: _____

(1 bod)

3. treće obilježje: _____

(1 bod)

Prazna stranica

Prazna stranica

Prazna stranica

Prazna stranica

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI TI

FILOZOFIJA

DRŽAVNA MATURA
šk. god. 2022./2023.

Ispitna knjižica 2

FIL.56.HR.R.K2.12

53248

Način ispravljanja pogrešaka na listu za čistopis:

~~(Matura)~~ državna matura

↑ ↑

Precrtan pogrešan odgovor u zagradama Točan odgovor

IK
↑
Paraf (skraćeni potpis)

OPĆE UPUTE

Pozorno pročitajte sve upute i slijedite ih.

Ne okrećite stranicu i ne pišite esej dok to ne odobri voditelj ispitne prostorije.

Nalijepite identifikacijske naljepnice na sve ispitne materijale koje ste dobili u sigurnosnoj vrećici.

Ispit traje **150** minuta bez stanke.

Zadatci se nalaze u dvjema ispitnim knjižicama. Redoslijed rješavanja birajte sami.

Dobro rasporedite vrijeme kako biste mogli riješiti sve zadatke.

Ovaj dio ispita sastoji se od zadatka eseja. Esej napišite slijedeći priloženu uputu i smjernice za pisanje eseja.

Možete pisati po listu za koncept, ali se njegov sadržaj neće bodovati.

Esej obvezno napišite na list za čistopis u ovoj ispitnoj knjižici.

Pišite čitko. Esej će se bodovati s nula (0) bodova ako je nečitko napisan. Ako pogriješite u pisanju eseja, na 2. stranici ove ispitne knjižice prikazan je način ispravljanja pogrešaka.

Pri ispravljanju pogrešaka potrebno je staviti paraf (isključivo skraćeni potpis, a ne puno ime i prezime).

Upotrebjavajte isključivo kemijsku olovku kojom se piše plavom ili crnom bojom.

Želimo Vam mnogo uspjeha!

Ova ispitna knjižica ima 12 stranica, od toga 2 prazne.

Zadatak esejskoga tipa

Pozorno pročitajte navedeni tekst. Prema ponuđenim smjernicama napišite esej s jasnom strukturom: uvodnim dijelom (postavljanjem teze ili hipoteze), središnjim dijelom (analizom i argumentacijom) i zaključkom (sintezom).

Tema eseja: **Sloboda i moralna odgovornost između relativizma i determinizma**

Dvije moćne doktrine dominiraju suvremenim mišljenjem, relativizam i determinizam. Prva od njih je, unatoč tome što je predstavljena kao protuteža uobraženom samopouzdanju, oholom dogmatizmu ili moralnom samozadovoljstvu, ipak zasnovana na pogrešnom tumačenju iskustva; druga, unatoč tome što su njeni lanci okićeni cvijećem, usprkos svojem pokazivanju plemenitog stoicizma, te raskoši i veličini svojega kozmičkog plana, ipak prikazuje univerzum kao zatvor. Relativizam pojedinačnoj pobuni i vjerovanju u moralne principe suprotstavlja rezignaciju ili ironiju onih koji su vidjeli kako se mnogi svjetovi raspadaju, kako mnogi ideali vremenom postaju bezvrijedni i smiješni. Determinizam tvrdi da nas pomiruje s našim razumom time što pokazuje gdje treba pronaći istinitu, impersonalnu, nepromjenjivu mašineriju života i mišljenja. Prvi od njih, kada prestaje biti geslo ili obično, hvale vrijedno podsjećanje na naša ograničenja ili na složenost problema, i kada traži našu pažnju kao ozbiljan *Weltanschauung* (svjetonazor, op.) počiva na pogrešnoj upotrebi riječi, zbrca ideja, i oslanja se na logičku pogrešku. Drugi se, kada ide dalje od ukazivanja na specifične prepreke koje stoje na putu slobodnom izboru tamo gdje se za to može pružiti dokaz koji se može ispitati, pokazuje kao zasnovan bilo na mitologiji bilo na metafizičkoj dogmi. Oba su, povremeno, uspjela uvjeriti i zastrašiti ljude da napuste svoja najhumanija moralna i politička uvjerenja u ime dubljeg i razornijeg uvida u prirodu stvari. To možda ipak nije više od znaka neuroze i zbunjenosti: jer nijedno od tih gledišta ne izgleda da ima potporu ljudskog iskustva. Zašto bi onda bilo koja od tih doktrina (osobito determinizam) trebala tako jako očarati toliko mnogo inače bistrih i poštenih duša? (...)

(...) Često se tvrdilo da je sve što činimo i od čega patimo dio nekog fiksiranog obrasca – da bi Laplaceov promatrač (opremljen odgovarajućim poznavanjem činjenica i prirodnih zakona) u bilo kojem trenutku povijesnog vremena mogao točno opisati svaki protekli i budući događaj, uključujući tu i one koji spadaju u unutrašnji život, tj. ljudske misli, osjećaje, činove – i iz toga su se izvlačili vrlo različiti zaključci; vjerovanje u tu tvrdnju jedne je obeshrabrivalo, dok je druge nadahnulo. No, bez obzira na to je li determinizam istinit, odnosno čak i dosljedan, izgleda jasno da njegovo prihvaćanje zapravo ne ostavlja traga u običnim mislima većine ljudi, uključujući i povjesničare, čak niti u mislima prirodnih znanstvenika izvan laboratorija. Jer da je to slučaj, jezik onih koji u to vjeruju odražavao bi tu činjenicu, te bi bio drugačiji od jezika koji koristi većina nas.

Postoji skup izraza koji stalno upotrebljavamo (i bez kojih bismo teško mogli biti) poput ovih: „Nisi smio (ili trebao) to učiniti”; „Da li si trebao učiniti tu strašnu pogrešku?”; „Mogao bih to učiniti, ali radije ne bih” (...) Naime, nitko neće htjeti poricati da se mi često prepiremo oko najboljeg mogućeg načina djelovanja koji stoji pred ljudskim bićima u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, u mašti i u

snovima; da povjesničari (i detektivi, suci i porote) pokušavaju ustanoviti, onoliko koliko to mogu, koje su to mogućnosti (...)

(...) Da je determinizam točna teorija ljudskog ponašanja, ta bi razlikovanja bila jednako tako neprimjerena kao i pripisivanje moralne odgovornosti planetarnom sistemu ili tkivu žive stanice... Te alternative mogu biti nevjerojatne; ali one moraju biti barem zamislive, ako ni zbog čega drugoga onda zato da bi ih se suprotstavilo uzročnim nužnostima i pravilnostima koje se povinuju zakonima; sve dotle dok ne pridamo neko značenje pojmu slobodnog djelovanja, dakle takvog koje nije sasvim određeno prethodnim događajima ili prirodom i „dispozicijskim karakteristikama” bilo osoba, bilo stvari, teško je uvidjeti zašto smo došli do toga da razlikujemo djela za koja se nekome pripisuje odgovornost od običnih segmenata u fizičkom, psihičkom, ili psihofizičkom uzročnom lancu događaja (...)

(...) Ključno je praktično pitanje to gdje treba utvrditi granicu između slobode i uzročnih zakona; njeno je poznavanje snažan i nezamjenjiv protuotrov za neznanje i iracionalnost koji nam nudi nove tipove objašnjenja – povijesnog, psihološkog, sociološkog, biološkog – koji su nedostajali prethodnim naraštajima. Ono što mi ne možemo promijeniti, ili bar ne onoliko mnogo koliko smo to pretpostavljali, ne može se koristiti kao dokaz za ili protiv nas kao slobodnih, moralnih djelatnika; (...)

(...) Tamo gdje nema izbora, nema ni tjeskobe; tu se nalazi sretno olakšanje od odgovornosti. Neka su ljudska bića oduvijek davala prednost miru zatočeništva, zadovoljnoj sigurnosti, osjećaju da su konačno našla svoje pravo mjesto u svijetu, pred bolnim sukobima i zamršenošću razuzdane slobode svijeta koji se nalazio s onu stranu zatvorskih zidova.

Isaiah Berlin, *Četiri eseja o slobodi*

Smjernice za pisanje

U eseju odredite pojmove: „relativizam“, „determinizam“, „uzrok/uzročnost“, „sloboda izbora“, „moralna uvjerenja“ i „moralna odgovornost“.

1. Objasnite kojim se argumentima i s kakvim uspjehom prema autoru teksta koriste zagovornici relativizma da bi obezvrijedili važnost ljudskih moralnih i političkih uvjerenja.
2. Objasnite argumente s kojima zagovornici determinizma dovode u pitanje mogućnost ljudske slobode.
3. Koji aspekti ljudskoga iskustva prema autoru teksta izravno svjedoče o tome da je ljudskom načinu postojanja neprihvatljiva ideja posvemašnjega determinizma? Potkrijepite svoje objašnjenje vlastitim primjerom.
4. Objasnite što bi prihvaćanje potpunoga determinizma u objašnjenju ljudskoga djelovanja značilo za ljudski svijet moralnih značenja, vrednovanja i odgovornosti.
5. Kakav odnos prema Vašoj prosudbi treba uspostaviti između znanstvenih objašnjenja svijeta i ljudskoga razumijevanja čovjekova djelovanja i postojanja?

Argumentaciju u eseju potkrijepite primjerima:

1. izvanjskih utjecaja ili okolnosti koje presudno utječu na oblikovanje čovjeka
2. čovjeka ili ljudskih situacija u kojima osoba nije samo oblikovana okolnostima, već se svojim slobodnim djelovanjem uzdigla iznad okolnosti i otvorila nove horizonte.

Prazna stranica

Prazna stranica

RJEŠENJA ISPITA DRŽAVNE MATURE IZ FILOZOFIJE
U ŠKOLSKOJ GODINI 2022./2023. (1. rok)

BROJ ZADATKA	TOČAN ODGOVOR
1.	C
2.	C
3.	B
4.	D
5.	B
6.	B
7.	C
8.	B
9.	C
10.	C
11.	1.C, 2.F, 3.E, 4.B
12.	1.F, 2.C, 3.A, 4.E
13.	bit
14.	nominalizam
15.	znanje
16.	teorija adekvacije, teorija korespondencije
17.	savjest
18.	pravednost
19.	<p>Odgovor:</p> <p>a) Kriterij etičkog prosuđivanja moralnog djelovanja prema etici vrlina jesu karakterne osobine moralnog subjekta koje se iskazuju djelovanjem u konkretnoj situaciji.</p> <p>b) Kriterij etičkog prosuđivanja moralnog djelovanja prema deontološkoj etici jesu apriorne dužnosti koje moralni subjekt treba poštovati i njima se rukovoditi u djelovanju.</p> <p>c) Kriterij etičkog prosuđivanja moralnog djelovanja prema konzekvencionalističkim etikama je kvaliteta ukupnih posljedica do kojih dovodi djelovanje moralnog subjekta.</p>
20.	<p>Neki od mogućih odgovora:</p> <p>a) vrhovna vlast pripada narodu kao skupu punoljetnih državljana političke zajednice;</p> <p>b) vlast se periodički provjerava i korigira na općim i slobodnim izborima na kojima se izabiru predstavnici ili obnašatelji vlasti;</p> <p>c) vlast je podijeljena na zakonodavnu, izvršnu i sudsku čime se osigurava međusobna provjera i ravnoteža;</p> <p>d) vlast je konstitutivno ili ustavno ustrojena;</p>

BROJ ZADATKA	TOČAN ODGOVOR
	e) poštuje se široki spektar ljudskih prava f) postoji neovisnost sudstva g) političke odluke donose se na temelju većinskog principa h) zajamčena je zaštita manjina i) zajamčena je vladavina prava i pravna država koja poštuje i štiti temeljna ljudska prava j) razdvojene su privatna i javna sfera, civilno društvo i politička zajednica k) jamči se neovisnost medija i javnosti.